

Prima variantă de măsurare a sărăciei este prin indicii de dezvoltare comunitară (DEVSAT), alcătuit prin agregarea a șase tipuri de capital social la nivel de comunitate, iar a doua variantă este grila utilizată de Fondul Român de Dezvoltare Socială. Ambele metode au avantajele lor, metodologice sau practice, fiind deficitare pentru măsurarea corectă a sărăciei comunitare, în condiții de relief diferite. Aceste metode, împreună cu introducerea factorului regional și de relief, duc, practic, la realizarea unei hărți a sărăciei în mediul rural și la identificare unor tipuri diferite de sărăcie în regiuni istorice diferite: sărăcie umană, în Moldova, demografică, în Banat, prin izolare, în Oltenia și Dobrogea. Aceste observații pot avea impact asupra orientării intervențiilor de dezvoltare comunitară.

În ultimul capitol este analizată migrația ca „strategie de conversie a capitalurilor”, de asemenea continuarea a unor preocupări mai vechi ale autorului. Un necunosător al studiilor mai vechi ale sale s-ar putea întreba ce caută un capitol despre migrație într-o carte dedicată sociabilității și dezvoltării. Privită ca strategie de viață, migrația circulatorie externă poate fi analizată prin termenii de: „valuri de migrație”, „rețele”, „capital comunitar” și „sistem de migrație” și are consecințe economice pozitive la nivel individual, familial și comunitar. Astfel că, stocul de experiență migratorie existent într-o comunitate poate fi folosit ca un indicator al favorabilității componente socioumane a unei comunități pentru dezvoltare.

Analiza procesului de conversie a capitalurilor prin migrație permite formularea unor soluții de principiu pentru optimizarea fluxurilor de migrație circulatorie în străinătate, ca tip de migrație ce poate avea consecințe pozitive în planul dezvoltării.

Aș vrea ca, în încheiere, să punctez două dintre beneficiile majore pe care apariția aceste cărți le aduce pentru toți cei interesați de tematică. În primul rând, bogăția de informații referitoare la starea socială a spațiului rural românesc. Iar din punct de vedere metodologic, modul de abordare a două subiecte care iscă polemici aprinse în comunitățile științifice de pretutindeni: sociabilitatea și dezvoltarea considerate ca „spații” și studiate prin metoda „fenomenologiei calitative”, prin care se încearcă o analiză întemeiată a „comportamentelor strategice” și realizarea unui continuum între cercetarea minuțioasă – ipotezele interpretative – și construcția teoretică.

Veronica Mitroi

**ALEXANDRU CRIȘAN (coordonator și autor principal),
*Reforma la firul ierbii. Programul Educația 2000 +
sau lecțiile unui proces de schimbare, București,
Editura Humanitas Educațional, 2003***

Implicarea unui segment important din populația țării (cadre didactice, elevii și părinții acestora, cercetători etc.), zeci de mii de instituții prin care se asigură desfășurarea procesului de educație (școli, licee, universități, institute de cercetare, inspectorate școlare, case ale corpului didactic etc.), investite cu cel mai ridicat grad de responsabilitate socială, dau măsura sistemului de învățământ din România sau din oricare altă țară.

Eforturile unei singure instituții, de regulă ministerul de resort, oricât de mari ar fi și oricâtă dorință, voință și perseverență ar manifesta, se dovedesc insuficiente pentru un proces de reformă educațională radicală, de tipul celei care se derulează, în prezent, în România. Sprijinul, colaborarea cu alte instituții ale statului, cu organizații nonguvernamentale din țară și din afară este nu numai de dorit, ci și necesar pentru asigurarea reușitei reformei învățământului românesc.

Programul *Educația 2000+*, parte componentă a Fundației pentru o Societate Deschisă și-a propus, ca principal obiectiv, susținerea reformei sistemului de învățământ din România. Modul în

care s-a derulat acest program, etapele, reușitele și perspectivele sale sunt descrise în lucrarea *Reforma la firul ierbii. Programul Educația 2000+ sau lecțiile unui proces de schimbare*, (Alexandru Crișan fiind coordonatorul și autorul principal al cărții), publicată la Editura Humanitas Educațional, București, 2003.

Reușita acestui program educațional se datorează, fără discuție, eforturilor susținute ale tuturor celor implicați, care au acceptat și înțeles un aspect sesizat de numeroase studii asupra sistemului de învățământ, dar valorificat de foarte puțini: șansele de reușită ale reformei în învățământ depind de nivelul de încredere pe care-l au cadrele didactice, elevii și părinții acestora – în fond, beneficiarii reformei – în reformă. În cazul sistemului de învățământ din România, s-a observat că nivelul de încredere în reformă este cu atât mai mare cu cât distanța ierarhică sau de exercitare a competențelor privind aplicarea reformei este mai redusă. Astfel, conducerea școlilor este investită cu cel mai ridicat nivel de încredere al cadrelor didactice, elevilor și părinților acestora, privind capacitatea de aplicare a reformei. În aceste condiții, programul s-a orientat spre „baza sistemului”: școala, clasa de elevi, comunitatea căruia îi aparțin.

Cartea este structurată pe două dimensiuni:

– una descriptivă, în care sunt prezentate conținutul, obiectivele programului, etapele, ariile de interes, criteriile de selecție ale școlilor și cadrelor didactice interesate de participarea la acest program etc.;

– o dimensiune practică, prin care sunt oferite modele, instrumente, mijloace necesare celor interesați să învețe cum poate fi implementată, cu succes, reforma în școli, clase de elevi.

Conținutul, obiectivele, ariile de interes ale programului, așa cum sunt ele descrise de către autori, se caracterizează prin:

– *amploare* – au fost implicate un număr important de instituții de învățământ, atât din mediul urban cât și din rural, preuniversitar și universitar, inspectorate școlare, case ale corpului didactic, reprezentanți ai autorităților locale, elevi și părinți etc.;

– *diversitate*, atât în ceea ce privește tipul de activități desfășurate (dezvoltare de capacități instituționale, dezvoltare de resurse umane, susținerea analizei și dezvoltării de politici sectoriale și globale la nivel local și național, dezvoltarea și implementarea de *curriculum* interactiv și inovativ, susținerea procesului de integrare europeană prin educație, susținerea unor programe regionale în zona sud-estului Europei), cât și metodele și tehnicile de lucru utilizate (competiție deschisă pe bază de proiecte, apreciere și finanțare diferențiată, în funcție de performanțele obținute, lucru în echipă, accent pe comunicare, colaborare, identificare de posibili parteneri de lucru, fie în mediul școlar, fie în afara acestuia etc.);

– *inovație* – prin modul în care a fost construit, programul are capacitatea de multiplicare, poate continua independent de inițiatorii săi, cu noi abordări, în situații diverse specifice școlii, echipei de lucru, comunității de care aparțin. De altfel, specificitatea acestui program este dată și de faptul că s-a ținut cont, întotdeauna, de specificul școlilor participante, al echipelor de lucru, de nevoile, prioritățile, obiectivele lor și ale comunității. Participanții la acest program au fost învățați și încurajați, pe de o parte, să-și identifice nevoile, prioritățile și, pe de altă parte, să-și valorifice potențialul inovator, creativ, necesar soluționării acestora.

Dată fiind posibilitatea continuării acestui program independent de inițiatorii săi, s-a considerat necesară și utilă prezentarea modelelor, instrumentelor, mijloacelor care au stat la baza programului, cu scopul de a fi preluate și aplicate, de a-i sprijini pe cei interesați de aplicarea reformei educaționale. Astfel, accesul cât mai multor cadre didactice, și nu numai, la informația cuprinsă în carte ar trebui să constituie o prioritate atât pentru inițiatorii programului cât și pentru cei care au participat la el.

Dacă avem în vedere faptul că o școală reprezintă mai mult decât o componentă a sistemului, ea fiind însăși sistemul de învățământ la o scară redusă, succesul la nivelul fie și doar al câtorva școli dovedește că reforma este posibilă în întreg sistemul, atunci când cadrele didactice, elevii, au sentimentul „proprietății” asupra reformei.

Gabriela Neagu